

LA INSPECCIÓ D'EDUCACIÓ MOTOR DE L'ÈXIT ESCOLAR. XIII JORNADES EDUCATIVES I CULTURALS DE FORMACIÓ ADIDE-PV. 4 I 5 DE MARÇ DE 2015. LA VALL D'UIXÓ.

SALVADOR MARTÍ COLERA. INSPECTOR DE CASTELLÓ

LA CONVIVÈNCIA ALS CENTRES EDUCATIUS DE CASTELLÓ EN EL CURS 2013-2014

1. Introducció

La Unitat d'Atenció i Intervenció, UAI, del PREVI ha intervingut en 242 ocasions als centres, intervencions que han merescut ser anotades i comunicades mensualment a la coordinació de Conselleria. A part d'aquestes intervencions s'han realitzat altres més referides a clima escolar, relacions interpersonals, etc. Com tots els anys, s'ha realitzat la jornada de formació en col·laboració amb el CEFIREI titulada "Experiències educatives per a millorar la convivència" amb les següents conferències:

"Aplicación de las Inteligencias Múltiples a la mejora de la convivencia escolar" a càrrec de D. Javier Bahón Gómez.

"Prevención de la violencia y acoso escolar: Programa TEI" a càrrec de D. Andrés González Bellido.

"Mejorar la convivencia: Autocontrol emocional y gestión de la ira" a càrrec de D. Agustín Caruana-Vañó.

2. El treball de la UAI dia a dia

Nombre d'intervencions als centres per etapes i la seua relació amb el registre d'incidències al Registre del PREVI. Cal advertir que no té caràcter biunívoc i és complicat fer entendre als centres que tot conflicte de determinada intensitat ha de ser enregistrat i tota intervenció de la UAI hauria d'estar precedida per l'enregistrament de l'incident o circumstància que la motiva.

2.a. Intervencions i registres:

Tipologia de centres	Intervencions	Registre d'incidències
Infantil i Primària públics	92	97
Secundària públics	78	41
Privats i privats concertats	72	89
TOTAL	242	227

2.b. Una ajuda inestimable

Una circumstància que no s'arplega en l'estadística és el nombre d'atencions telefòniques plantejades sobre separacions dels pares i conflictes de disputa sobre els fills en els centres educatius que causen un greu trastorn.

Convé recordar que gràcies al magistrat del Jutjat núm. 7, de família, el Sr. Conde Pumpido, el fiscal en Cap, Sr. Cuesta i el tinent fiscal de la Fiscalia de Menors, el Sr. Escorihuela, ha estat més fàcil la nostra feina d'aconsellar els centres, perquè quan la consulta ens desbordava hem acudit a ells que, sol·lícitament, ens han donat la clau de la resposta.

3. Altres qüestions vinculades al dret

Hi ha dues qüestions sobre les quals cal reclamar l'atenció de l'Administració per la seua importància, pel temps dels directius que consumeixen i pels resultats desastrosos que poden tenir per a les institucions educatives, i totes tenen a veure amb la millora de la formació legal del professorat en general i particularment dels directius que afronten els problemes: 1) Les resolucions de conflictes per denúncies entre professors o professors i pares i 2) la gestió dels resultats del conflicte de separacions matrimonials o de parelles de fet quan els progenitors traslladen al centre les seues disputes.

3.1. La denuncia entre professors o professors i pares i viceversa

És imprescindible donar bona formació i exposar exemples, experiències i casos pràctics per a tractar els conflictes que se li produeixen a la Direcció per la confusió del seus rols de mediador i cap de personal. El pare o el professor acudeixen a la Direcció amb una queixa, obtenen bones respostes i es conformen momentàniament. La Direcció parla amb l'altra part. Obté bones paraules i espera resultats que no es produeixen. La primera part presenta denuncia escrita o duu la situació al Consell escolar i resta reflectida a l'acta. La Direcció segueix parlant amb la segona part, però no mostra el document amb les acusacions o greuges de la primera part, perquè ella mateix desconeix que s'ha iniciat un procediment que cal gestionar d'acord amb uns criteris de legalitat, consubstancials a un estat de dret. La primera part demana respostes, quan no un càstig, per a la segona part. Aquesta està indefensa perquè no coneix la literalitat del que se li acusa... I la Direcció enmig, s'ha guanyat dos o més enemics i s'ha aïllat més de pares i professors.

La judicialització dels conflictes en educació és imparable; és a dir, cada vegada s'acudirà més al jutjat per a resoldre incidents que no han estat previstos o no han estat ben tractats. Aquest axioma hauria de fer revisar al professorat les pautes de relació amb la família per una banda i, per altra,

assajar sistemes de mediació interna del centre per a resoldre els conflictes entre els adults. La mediació, amb caràcter general no pot sorgir de la situació actual; demana un canvi d'organització, una voluntat de canvi i, sobre tot, actuar sota el principi que de la mateixa manera que la societat oberta està introduint un nou mode de relacions, la institució escolar no pot actuar al marge.

3.2. La gestió dels resultats del conflicte de separació quan els progenitors traslladen al centre les seues disputes.

Els conflictes de família són molt complexos des del punt de vista emocional perquè es refereixen a qüestions íntimes i, a més tenen un caràcter dinàmic, avui en són d'una manera i demà en són d'una altra. Ara que centres i professors coneixen com donar d'alta o baixa a un alumne en situacions de conflicte, hi manca saber com rebre a pare, mare i avis, i com tractar-los quan s'inicia la primera refrega. La tutora o el tutor desconeixen la veritat del problema i únicament sota el principi de l'interès superior del menor han de seguir actuant. Per a fer això, els tutors necessiten entendre que la seua feina està afectada pel dret, per la veritat jurídica, que afecta les decisions que ha de prendre. A partir de la ruptura familiar ha de gestionar les emocions amb la finalitat de mantenir informats els progenitors a la vegada que és neutral davant la llei i la decisió judicial, i es manté ferm davant els intents de manipulació dels progenitors. Es reclama per a aquesta feina major formació i més capacitat de lideratge de directius i psicopedagogs.

4. Plataforma sobre la convivència

La dificultat de sintetitzar un informe de convivència que el Consell escolar havia de trametre a la Direcció Territorial i l'experiència que no arribaven més del 10 % dels informes, ens ha suggerit transformar en enquesta i fer les preguntes per a les quals volíem obtenir respostes d'aquells aspectes de la convivència que ens resultaven més opacs. A aquesta qüestió han respost 175 centres.

Valora les variables intervinents en els resultats del Pla de Convivència, des d'1, gens a 4, molt.								
Variables sobre les quals s'emet criteri	1	%	2	%	3	%	4	%
a) Comissió de Convivència del Consell escolar	21	12	16	9	63	35	79	44
b) Pla d'Acció Tutorial	3	1	9	5	60	34	107	60
c) Pla d'Atenció a la Diversitat	7	4	11	6	67	37	94	53
d) Pla de Transició entre etapes	10	5	28	16	79	44	62	35
e) Programa sobre l'ús adequat de les TICS	28	16	35	20	74	41	42	23
f) Programa d'educació per a la salut	12	6	28	16	84	47	54	30
g) RRI aplicat en totes i cada una de les àrees	7	4	14	8	63	35	95	53

Les qüestions obertes plantejades a la plataforma sobre convivència pretenen obrir un espai d'identificació dels problemes i de les solucions sense que intervinguen les preguntes tancades. Quan s'ha preguntat sobre les dificultats trobades en Educació Infantil i Primària, s'han computat 110 respostes dels centres. De les quals i amb diverses formulacions 36 centres han dit que no hi havia problemes, 21 han deixat la resposta en blanc i 53 han donat respostes. No apareix cap novetat a destacar tret de les relacions i els conflictes amb les famílies que són un nucli a explorar i en relació amb ell les pràctiques entre escola i família, que haurien de ser objecte d'interès per a l'Administració.

El mateix ha passat amb els centres de secundària, amb 45 han donat 1 o més respostes. D'altra banda 10 centres no han trobat cap dificultat i tres no fan propostes

El conjunt de les respostes ha estat agrupat a quatre camps de responsabilitat:

Imputació de les respostes dels centres d'Educació Primària a quatre camps de responsabilitat				
	Dificultats trobades		Propostes de millora	
	Nombre	Percentatge	Nombre	Percentatge
Organització i professorat	25	38,461	88	59,863
Administració	4	6,153	10	6,802
Famílies	16	24,615	33	22,448
Alumnes	20	30,769	16	10,884
	65		147	

Imputació de les respostes dels centres d'Educació Secundària a quatre camps de responsabilitat				
	Dificultats trobades		Propostes de millora	
	Nombre	Percentatge	Nombre	Percentatge
Organització i professorat	23	25,842	53	56,382
Administració	13	14,606	18	19,148
Famílies	24	26,966	18	19,148
Alumnes	29	32,584	5	5,319
	89		94	

5. El Pla de Convivència vist i valorat pel centre

L'opinió dels centres sobre el seu Pla de Convivència és enormement satisfactòria. Aquesta és una via d'accés per a revisar les actuacions del centre.

Si hi ha un pla de convivència ben valorat, caldrà millorar les actuacions per a tractar les disfuncions i incidents que es repeteixen any rere altre.

Puntuacions atorgades pels centres al seu Pla de Convivència						
Valor assignat	N. centres Inf. I Prim	% centres Inf. I Prim	N. centres Secundària	% centres Secundària	Nomb. total centres	% total centres
1	0	0	0	0	0	0
2	0	0	0	0	0	0
3	0	0	1	2,222	1	0,645
4	1	0,909	0	0	1	0,645
5	1	0,909	3	6,666	4	2,580
6	3	2,727	2	4,444	5	3,225
7	15	13,636	8	17,777	23	14,838
8	35	31,818	16	35,555	51	32,903
9	35	31,818	12	26,666	47	30,322
10	20	18,181	3	6,666	23	14,838
	110		45		155	

6. La UAI i l'educació als centres.

6.1 Després d'un curs, hi ha els mateixos problemes:

Pel que fa als problemes trobats són pràcticament igual que el curs passat, per això alguns ítems es repeteixen, altres s'han millorat i quan han desaparegut els problemes, ha desaparegut la referència que els manifestava:

- Desconeixem el grau d'aplicació de les mesures correctores i la legalitat de la seua aplicació.
- També es desconeix el nombre d'expedients, el rigor de l'aplicació i la fiabilitat del procediment.
- És difícil trobar informes sobre convivència que revisen amb deteniment els problemes del centre, particularment els que puguin fer referència, o establir correlació, entre el baix nivell curricular i el comportament.
- S'ha accentuat el nivell de conflictivitat causat per les disputes familiars a causa dels divorcis o separacions, encara que el trànsit entre centres dels fills de progenitors separats ha estat regulat i ha estat efectiu, resten dos tipus d'intervencions imprescindibles:
  - Formació del professorat tutor en dret familiar i gestió de les emocions.

- Arribar des de l'Administració als òrgans de govern dels jutges perquè entenguin que després de cada sentència, resolució o auto, hi ha un progenitor que es resisteix a complir la decisió judicial, perquè un o més xiquets, són objecte d'intent de trasllat de centre, a la qual cosa un dels dos progenitors es negarà i ocasionarà un conflicte i absentisme induït. La decisió d'atorgament de custòdia i règim de visites que no ordena com escolaritzar els fills, no resol els problemes escolars dels alumnes ni els burocràtics de l'Administració, atrapant directius i tutors enmig de la discussió.
- Les intervencions de la UAI no responen sempre als registres del centres en el Registre General.
- Els centres no tornen a entrar al registre per tal d'assenyalar que el conflicte ha finalitzat. (El concepte resolució emesa és confús). Convindria que el registre del PREVI es vinculara a ITACA i que passat un temps emetera una senyal per a donar informació sobre la resolució del cas.
- Disminueix la violència física o presencial i es trasllada a les xarxes socials, lluny de la mirada i control de la institució escolar i familiar.

6.2 Insistència en les propostes de millora

- Introduïm com a primera proposta la conveniència d'aplicar criteris de mesura a mostres d'activitats o problemes per a obtenir resultats i poder dirigir les decisions administratives que, a més de l'oportunitat política, tinguen com a referència el coneixement de la realitat. Citem alguns exemples de l'àmbit de la convivència que ens és propi però que és extrapolable a altres camps de la gestió educativa. L'objectiu és mesurar l'eficàcia i l'eficiència de determinades mesures consagrades per norma que no sols creen escola i es mantenen, sinó que al llarg del temps són deglutides per l'organització (del centre) i transformades al seu servei, es constitueixen en un element retardatori més de qualsevol iniciativa que transforme el centre, (els objectius, el clima, la satisfacció de treballar o assistir a ell, etc.). Cite com a exemple de major interès els següents:
  - Estudiar les aules de convivència que funcionen i que els resultats i els costos siguin mesurables. Comparar els resultats amb els d'una mostra de centres, definir el perfil dels professionals que les han de dirigir, mantenir i/o assistir i expandir el model sota projecte, atorgament d'horari en l'assignació de recursos i control de resultats.
  - Comprovar si s'estan produint agrupacions d'alumnes per resultats acadèmics o nivell intel·lectual en tot el sistema, però particularment en 1^r d'ESO. (Les agrupacions d'alumnes de baix

nivell intel·lectual donen produccions estèrils i són el brou de conreu de les conductes disruptives i dels alumnes antisistema d'origen no patològic.)

- Estudiar les biografies individuals d'uns pocs alumnes als quals s'aplica el rigor de l'article 41 del Decret 39/2008. És molt fàcil tindre bona informació. Es parteix d'un alumne de 4^t d'ESO i s'estudia l'evolució que ha tingut al centre i es respon també a la pregunta què ha fet el centre per ell. A la vegada es demana al centre de primària (a un o a tots els que ha estat) la mateixa informació: què ha fet l'alumne i què ha fet el centre per ell. Aleshores es pot construir una biografia amb discerniment de responsabilitats: de la família, del centre i d'ell, a mesura que ha guanyat autonomia. Cal desfer la idea d'un únic responsable de la derrota. Si en lloc de 4^t, fos en segon i el responsable de l'aventura biogràfica fora un tutor amb possibilitats de continuar la restat d'escolarització, pot ser que el final de la història fora diferent.
- Cal estimular el professorat per a tractar la convivència i la prevenció dels conflictes. Al nostre parer l'estimulació ha de partir del propi Pla de Convivència per al qual s'ha de trobar un lloc central en el discurs sobre el Projecte Educatiu de Centre. Paral·lelament cal prendre mesures perquè el psicopedagog en Educació Primària i l'Orientador en Educació Secundària lideren aquesta transformació. (És molt preocupant comprovar com el psicopedagog resta atrapat en la redacció d'informes i en l'aplicació de proves que tret dels casos excepcionals on es produeix vertadera informació, la seua feina va dedicada a una organització burocràtica immensa o a referendar coneixement que ja s'han adquirit per una altra via.)
- Cal vetllar per les garanties i pel compliment dels drets i deures. Una vegada més insistim en que cal revisar la manera que els centres apliquen els càstigs i, particularment, el procediment dels expedients.
- És necessari resoldre el problema dels alumnes amb trastorns perquè causen moltes dificultats als centres, que no distingeixen el tractament corrector o punitiu per més que alguns alumnes presenten símptomes d'alteració de la conducta. Convindria tindre informació sobre les unitats específiques en funcionament. Convindria també fer un cens de la situació en una comissió mixta educació sanitat.
- Caldria fer una revisió del funcionament de les comissions de convivència i de la informació que lliuren trimestralment al Consell Escolar de centre.
- L'Administració haurà de resoldre l'autorització dels RRI o canviar el Decret 39/2007. Aquesta és una situació insostenible, denunciada des de fa molts anys

- Cal insistir en el fet que la convivència cal treballar-la sobre l'organització del centre. Mentre els mestres i professors centren la seua activitat en el càstig i no en la prevenció i en el canvi d'estructures dels centres, la convivència no millorarà.
- Fer reunions a l'inici de curs amb els equips directius i assegurar-se que els directius treballen els temes en els claustres. Així mateix caldria fer un programa d'intervenció per a tots els orientadors sobre el rol que s'espera d'ells.
- L'Administració hauria de crear material específic per a treballar la drogoaddicció. Convindria insistir en paquets formatius per als centres, com els que es varen fer a l'inici de l'Observatori de la Convivència, i ensinistrar i responsabilitzar algun mestre o professor perquè es fera càrrec d'una programa contra la drogoaddicció.
- Crear un defensor de la comunitat educativa en cada centre escolar.
- L'augment de ràtio ha creat més conflictes als centres i particularment a les aules. D'una banda per la disminució proporcional de l'espai i, d'altra, per motiu que l'augment d'alumnes augmenta els *imputs* que ha de resoldre el professor, té més dificultat per a resoldre'ls i augmenta el nivell de remor i disrupció dels que no poden seguir el ritme de la classe.

UAI del PREVI de Castelló

José Joaquín Bennasar, Orientador Escolar
Salvador Martí Colera, Inspector d'Educació